

Data publikacji: 29-10-2021

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X KADENCJA**

Warszawa, dnia 29 października 2021 r.

Druk nr 549

**KOMISJA
USTAWODAWCZA**

**Pan
Tomasz GRODZKI
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 76 ust. 1 Regulaminu Senatu Komisja Ustawodawcza wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy o pomocy społecznej.

Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniona jest pani senator Lidia Staroń.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
(-) Krzysztof Kwiatkowski

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o pomocy społecznej

Art. 1. W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 64 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, śmierć członka rodziny, straty materialne powstałe w wyniku klęski żywiołowej lub innych zdarzeń losowych, a także w wypadku gdy osoba kierowana do domu pomocy społecznej lub mieszkaniec domu w sposób rażący nie dopełniał obowiązków rodzinnych względem osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, w szczególności w sposób rażący nie dopełniał obowiązku alimentacyjnego;”;

2) w art. 64a zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Osobę obowiązaną do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej zwalnia się całkowicie z tej opłaty, na jej wniosek, pod warunkiem że przedstawi prawomocne orzeczenie sądu o pozbawieniu tego mieszkańca władzy rodzicielskiej nad tą osobą i oświadczy, że władza rodzicielska nie została przywrócona lub prawomocne orzeczenie sądu o skazaniu tego mieszkańca za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego popełnione na szkodę osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, jej zstępnego, małoletniego lub pełnoletniego nieporadnego ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny rodzeństwa lub jej rodzica, przy czym zatarcie skazania nie stanowi przeszkody do zwolnienia z opłaty.”;

3) po art. 64b dodaje się art. 64c w brzmieniu:

„Art. 64c. Osoby, o których mowa w art. 64–64b należy pouczyć o możliwości złożenia przez nie wniosku o zwolnienie z opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej. Pouczenie jest zamieszczane w decyzji stwierdzającej obowiązek wnoszenia tej opłaty. Pouczenie zawiera zwięzłą osnovę przepisów o możliwości ubiegania się o zwolnienie z opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej.”.

Art. 2. Do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Projekt nowelizacji ustawy o pomocy społecznej wychodzi naprzeciw potrzebom praktyki stosowania przepisów tej ustawy w odniesieniu do zwalniania z obowiązku wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej (dps) osób tam umieszczonych. W szczególności projekt uwzględnia potrzebę ochrony osób, które mają obowiązek do wnoszenia opłat za pobyt w dps umieszczonych tam krewnych w sytuacji, gdy obciążenie opłatą tych osób jawiłoby się jako rażąco niesprawiedliwe. Nierzadkie są przypadki, w których opłatą za pobyt rodzica w dps obciąża się dziecko, z którym ten rodzic nie utrzymywał kontaktów, nie nawiązał z nim więzi – nie zna dziecka, nie płacił na nie alimentów, czy (lub) co gorsza dopuszczał się wobec dziecka czynów karalnych.

Co prawda przepisy obowiązujące już obecnie dopuszczają możliwość zwolnienia z ponoszenia takiej opłaty w sytuacjach szczególnych, jednakże praktyka dowodzi z jednej strony, że obywatele praktycznie nie wiedzą o możliwości ubiegania się o zwolnienie z ponoszenia opłaty za pobyt w dps osób tam skierowanych, z drugiej strony zaś obecne regulacje nie są dostatecznie precyzyjne i w praktyce mogą wywoływać wątpliwości, czy takie sytuacje jak wyżej opisane (rażące uchybienie obowiązkowi rodzinnym przez osobę umieszczoną w dps) mogą same w sobie uzasadniać zwolnienie dorosłego dziecka z obowiązku ponoszenia kosztów pobytu w dps jego rodzica, który postępował wobec dziecka nagannie. Obecnie organ właściwy do spraw pomocy społecznej na wniosek zainteresowanego obligatoryjnie zwalnia z obowiązku ponoszenia opłaty dziecko w przypadku przedstawienia prawomocnego orzeczenia sądu o pozbawieniu rodzica władzy rodzicielskiej nad tą osobą i oświadczenia, że władza rodzicielska nie została przywrócona albo prawomocnego orzeczenia sądu o skazaniu za umyślne przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę dziecka lub jego bliskich. Zatem musi wystąpić dodatkowa przesłanka kwalifikująca w postaci prawomocnego orzeczenia sądu stwierdzającego, że osoba umieszczona w dps postępowała wobec dziecka w sposób naganny. Trzeba jednak wskazać, że w niektórych przypadkach dzieci pokrzywdzone naganną postawą swoich rodziców nie legitymują się takim orzeczeniem. Zdarza się również, że nawet w wypadku nagannych zachowań rodzica nie zawsze sąd decyduje się na całkowite pozbawienie władzy rodzicielskiej takiego rodzica, a w takim wypadku nie są spełnione przesłanki do zwolnienia

dziecka z ponoszenia opłaty za pobyt rodzica w dps wynikające z art. 64a ustawy o pomocy społecznej.

Prawdą jest, że zgodnie z art. 64 pkt 2 wspomnianej ustawy istnieje możliwość zwolnienia z opłaty, gdy występują ku temu uzasadnione okoliczności. W przepisie tym wymieniono jednak, że takimi uzasadnionymi okolicznościami mogą być długotrwała choroba, bezrobocie, niepełnosprawność, śmierć członka rodziny, straty materialne powstałe w wyniku klęski żywiołowej lub innych zdarzeń losowych. Co prawda nie jest to katalog zamknięty, jednakże już przykładowe wskazanie okoliczności uzasadniających zwolnienie może sugerować kierunek wykładni tego przepisu, a zatem że chodzić tu może jedynie o przypadki podobne do wymienionych w przepisie, a zatem związane z szeroko rozumianą sytuacją majątkową osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, tj. pogorszeniem się tej sytuacji w następstwie utraty pracy, niezawinionych szkód w mieniu, śmierci żywiciela, choroby i konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z leczeniem czy zrezygnowania z pracy. Tymczasem zwolnienie z obowiązku ponoszenia kosztów pobytu rodzica w dps powinno być uzasadnione także skrajnie nagannym postępowaniem rodzica, niezależnie od tego, czy to naganne zachowanie rodzica zostało stwierdzone jakimkolwiek formalnym orzeczeniem sądu. Jeżeli taki rodzic uporczywie nie dopełniał obowiązków rodzinnych względem osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, to od woli tej osoby powinno wyłącznie zależeć to, czy będzie ona ponosić koszty pobytu członka rodziny umieszczonego w dps.

Jak wskazano, w niektórych przypadkach ustawa przewiduje możliwość bądź też obowiązek zwolnienia z opłaty osób, na które obowiązek jej wnoszenia został nałożony. Obecnie obowiązany do wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej jest w pierwszej kolejności mieszkaniec domu. Jednakże w przypadku niemożności poniesienia przez niego kosztów pobytu, obowiązek ten spoczywa na małżonku, zstępnych i wstępnych mieszkańca (zstępni są przed wstępnymi).

O ile sama idea takiego rozwiązania jest ze wszech miar słuszna, wszak to rodzina powinna przede wszystkim partycypować w kosztach utrzymania jednego z jej członków, to jednak problematyczne jest istnienie takiego obowiązku w sytuacjach, gdy obowiązek opłacania pobytu członka rodziny w domu pomocy społecznej nasuwałby oczywiste zastrzeżenia natury moralnej. Mowa tutaj o sytuacjach, gdy przykładowo rodzic przebywający obecnie w dps w ogóle nie zajmował się swoim dzieckiem, nie wykonywał wobec niego swych obowiązków rodzicielskich, choćby tylko alimentacyjnych, jak również

nie utrzymywał jakiegokolwiek kontaktu z dzieckiem. Zgodnie z art. 61 ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej takie dziecko będzie obowiązane do opłacania pobytu swojego rodzica w domu pomocy społecznej, pomimo tego, iż rodzic zachowywał się wobec niego skrajnie naganie i z moralnego punktu widzenia zmuszanie dziecka do ponoszenia obciążeń na rzecz osoby, która nie zbudowała z nim żadnej relacji, a czasami wręcz je krzywdziła, wydaje się rażąco niesprawiedliwe. Istnieje możliwość zwolnienia z takiej opłaty w tego typu przypadkach, jednakże postępowanie w takiej sprawie toczy się jedynie na wniosek – koniecznym jest złożenie wniosku o zwolnienie. Wiele osób nie zdaje sobie z tego sprawy, w związku z tym narażają się na ponoszenie np. kosztów pomocy prawnej, których nie musieliby ponosić, w sytuacji, gdyby mieli wiedzę o przysługującej możliwości i trybie ubiegania się o zwolnienie. Wobec tego właściwe wydaje się zobligowanie organu właściwego w sprawach pomocy społecznej do pouczenia osoby obowiązanej do ponoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej o przesłankach zwolnienia z opłaty i o obligatoryjnym wymogu złożenia wniosku w tej sprawie.

Konieczne jest także uwzględnienie możliwości zwolnienia z opłaty w sytuacji, gdy mieszkaniec dps-u był sprawcą przestępstwa popełnionego na szkodę niektórych z osób bliskich osoby obowiązanej do opłaty, które z oczywistych względów dotyczą nie tylko bezpośrednią ofiarę. Zakłada się zatem możliwość ubiegania się o zwolnienie, gdy ofiarą przestępstwa był zstępny lub pełnoletnie niepełnosprawne rodzeństwo.

Projekt przewiduje, że ustawa wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Oczekiwane skutki społeczne, gospodarcze i finansowe oraz wyniki konsultacji zostaną przedstawione w Ocenie Skutków Regulacji. Nadesłane w ramach konsultacji opinie i uwagi zostaną zamieszczone na senackiej stronie internetowej.

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.